

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Abimelechi, Regis Gerarensis Saram domum ducentis
Apologeticus**

**Hochstetter, Andreas Adam
Langenhan, Johannes Kaspar**

Tubingæ, 1699

VIII.

urn:nbn:de:bsz:31-102508

pronunciandum. Solet nimirum ea vocari Ignorantia Facti, quum, quid contigerit, ignoratur, aut quæ actionis circumstantiæ fuerint. Quasi prævidere quis non potuit aut debuit, excusatur, cum dolo careat, & conjunctam habeat poenitentiam. Supra jam monuimus, duas esse animi humani præcipuas facultates, cognoscentem unam, alteram appetentem. Quæ an realiter differant, an solùm ut convexum & concavum, ad præsens quidem institutum nil attinet: tametsi Scaligero anima videatur dicere essentiam: Intellectus ea ipsa essentia, ut apprehendit: Voluntas idem, quod essentia intelligens, atque extendens sese ad illam rem cognitam potiundam; Id potius nostrâ refert, supponere; quia nihil appetimus, nisi quod ceteri bonum fuerit cognitum, necessum esse utraque facultas ad actiones hominis liberæ & spontaneas ut concurrat; ita quidem ut *si alterutra desit, actio illa sit imperfecta & invita*. Igitur quot modis Intellectus aut Appetitus potest impediti, quò minus in actionem influat: tot modis illa redditur invita. Id Aristoteles duobus modis contingere ostendit: *ἄνευ δὲ, ἢ ἀνεπιστάτῳ, ἢ ἀνεπιστάτῳ*. Invita videntur esse, quæ vel per vim, vel per ignorantiam. Breviter quidem, sed nervosè. Nempe vel Intellectus impeditur, quò minus cognoscat id, quod scire debebat, unde oritur Invitum, quod vocant per Ignorantiam: vel appetitui extrinsecus ejusmodi vis injicitur, ut non possit agere, quæ velit, sed talia quis agere videatur aut pati, à quibus illius voluntas refugit; quæ inviti per vim origo est. Quod quidem tale non censetur, nisi prorsus nihil à vim passò adjumenti adferatur, cum quod à scientia, tam quod ab appetitu proficisci potest. Alterutrum enim si fiat actio invita non est, quia subsequenti voluptatis significatione & quadam quasi RATIOHABITIONE comprobatur. Uti si quis tendendum se alteri commiserit, hicque ei, impulsu licet alterius, novacula guttur perfringat, eoque facto latetur, à poena immunis non erit. Quæ ratio quoque est, quod ejusmodi actionem, quia non simpliciter spontanea est, distincto vocabulo Stagirita vocet *ἄνευ δὲ*, Non spontaneam: Invitum autem per vim ita describit, ut ante monuimus, cujus principium extra est, atque id ejusmodi, ut nihil conferrat, qui agit, aut patitur. Nec inconueniens ad *τὴν μὴ ἐκείνην* referre exemplum Dinæ stupratæ, quæ quidem eo in statu tam fuit, ut vim illatam repellere nequiverit: in culpâ tamen fuit, ut in istum statum perveniret: debebat enim virgo inter ignotos in Terrâ peregrinâ non expatiari.

VIII. Cæterum de iis actionibus, quæ vel metu mali majoris, vel

B

boni

Rechenberg.
Liv. Phil.
Civ. 1, 68.

Exercitat.
CCCVII. 15.

ad Nicom.
III, II, 4.

boni alicujus obtinendi spe suscipiuntur, sintne ille invitis an spontaneis accendenda? disquiritur. Ut quando Gentiles Tyranni propositis exquisitissimis quibusque cruciatibus ad maledicendum Domino & Christo, vel Idolis sufficendum adigere voluerunt Christianos, quibus nonnullos succubuisse vel ex Cypriano adparet; Quando item triginta Tyranni, proposita uxoris liberorumve morte Socratem cogere voluerunt, ut innocentem Leonem quendam ad mortem daminaret. Hic ubi tale quid suscipitur, actiones vocantur mixte: quae verò judicante in d. l. Philosopho iis quae sponte aguntur, similiores esse videntur: Sunt enim optabiles tum & eligendae, cum aguntur. Nimirum agere aliquid sponte dupliciter dicitur: vel absolute, vel κατὰ τὸν καιρὸν, pro aliquo tempore. Talia, quae adduximus, cum absolute considerata sine dubio mala sunt, & ut mala cognoscantur non absolute sponte fiunt: Ut verò considerantur *tanquam minus* mala illis quae per haec vitare cogitamus, & minus malum cum deteriori comparatum boni vicem sustinet, sponte quidem fiunt illo temporis articulo, tamque necessario momento. Quod ipsum & plura in hanc rem eximie deduxit Samuel Rachelius, & una ostendit, cur res levandae navis causa in mare projectae Domini maneant; quia nimirum non eo animo eiciantur, quod quis eas habere non velit, sed quod magis cum ipsa navi periculum maris effugiat. Unde & Grotius merito nonnullos populos increpet, quod Leges illorum sint penitus injustae, quibus bona naufragorum Fisco ad dicuntur.

de Princip.
Stat. II. Diss.
1. 5. 16, 17.

J. B. & P. II,
7, 8.

Stromat. II,
p. 397. ab in
nitio.

Salov. in
Comm. ad
Gen. XX. 3.
& Dn. D.
Zentgra. de
Justitia &
Jure Art. de
Jure Necess.
§. 15. 597.

IX. Abimelechi factum inviti per ignorantiam nomine venire, adeoque illi quod per vim diximus, contradistingui ipsa negotii ratio & responsum quoque Numinis evincit. Igitur omnino huc illud Clementis Alexandrini applico: τὸ ἀκέραιον ἢ κεραιεῖται. Non judicatur id, quod est involuntarium. Id quod cum eodem momento duplex sit, τὸ γινώσκον μετ' ἀγνοίας, τὸ δὲ ἀνάγκη unum quod sit ex ignorantia, alterum verò necessitate, hoc quod in Abimelecho videmus, priori generi accensendum est. Licet itaque propositum ejus *non omnino fuerit innocens*, quia Saram invitam tulerat, neque adeo, ut monuimus, à peccato absolvi penitus queat, imò *si rem* mortis divinâ voce pronuncietur; quia inquirere potuisset ac debuisset diligentius, antequam animum induceret Saram ducendi, utrum ea juncta esset matrimonio nec ne? Voluntas tamen ejus *quoad hoc libera* fuit à malitia; quod ab intentione Adulteri extitit immunis; Saram enim Abrahami non uxorem sed sororem crediderat, eamque ob causam

te in